

Василь БОСАК

магістр історії

аспірант кафедри історичного краєзнавства

Львівського національного університету ім. І. Франка

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-8350-0205>

e-mail: Vasyl.Bosak@lnu.edu.ua

ВПЛИВ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ НА ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ У ЛЬВОВІ (ЛИПЕНЬ 1915 – ЖОВТЕНЬ 1918 РОКІВ)

Стаття присвячена аналізу демографічної ситуації у Львові в період відновлення австро-угорської влади (липень 1915 – жовтень 1918 рр.) під час Першої світової війни. Дослідження охоплює ключові демографічні показники: загальну чисельність населення, рівень народжуваності, смертності та причини смертей, а також міграційні процеси, зокрема рух біженців. Хронологічні рамки роботи зумовлені поверненням австрійської влади після російської окупації (1914–1915 рр.) та завершенням періоду Листопадовим чином 1918 р. Актуальність теми полягає у необхідності осмислення впливу воєнних подій на демографічні процеси міського середовища, що дозволяє провести паралелі із сучасними викликами, спричиненими війнами. На основі архівних даних, зокрема матеріалів Державного архіву Львівської області та Статистичного міського бюро, проаналізовано динаміку чисельності населення Львова. У 1918 р. чисельність мешканців міста становила 187 431 особу, що свідчить про зменшення порівняно з довоєнним періодом (212 030 осіб у 1914 р.). Значний вплив на демографію мали міграційні процеси: масовий відтік мешканців під час російської окупації, евакуація до тилкових регіонів Австро-Угорщини, а також повернення біженців після 1915 р. У 1915–1916 рр. до Львова повернулася значна кількість релокантів, що спричинило перевантаження соціальної інфраструктури міста. Брусилівський прорив 1916–1917 рр. посилив міграційну кризу, змусивши тисячі осіб переміститися до Львова як відносно безпечного тилового центру. У дослідженні також розглянуто показники народжуваності та смертності. У 1915–1918 рр. народилося 10 423 дитини, однак високий рівень смертності під час пологів (2,8%) відображає низький рівень медичного забезпечення. Загальна смертність у місті становила 18 530 випадків, з яких 10,8% припадало на біженців. Основними причинами смертей були епідемічні захворювання (натуральна віспа, тиф, холера), туберкульоз легень, пневмонія та хвороби серця. У 1918 р. коефіцієнт народжуваності становив 15,66 на 1000 осіб, смертності – 27,9 на 1000 осіб, що призвело до від'ємного природного приросту (-2295 осіб).

Ключові слова: Перша світова війна, Східна Галичина, Львів, соціальне становище, демографія, біженці, австро-угорська адміністрація.

Демографічна ситуація є важливим аспектом дослідження соціального життя Львова у період Першої світової війни. Під терміном «демографія» у цьому випадку розуміємо комплексне вивчення таких чинників: загальної чисельності населення, рівня народжуваності, кількості біженців, а також показників смертності з визначенням її основних причин. Аналіз цих показників дозволяє нам розширити уявлення про мешканців міста в умовах відновлення австрійської влади після російської окупації (яка тривала з 3 вересня 1914 р. до 22 червня 1915 р.). Тому

хронологічні межі дослідження охоплюють період з початку липня 1915 р. до кінця жовтня 1918 р., тобто від моменту остаточного повернення у місто австрійської влади і до початку Листопадового чину.

Актуальність цього дослідження зумовлена потребою осмислення впливу воєнних подій на демографічні процеси окремого населеного пункту під час Великої війни, зокрема зміну чисельності і структури населення, міграційну кризу та особливості соціальної адаптації його мешканців. Аналіз зазначених процесів на прикладі Львова дозволяє виявити вплив масштабних потрясінь на трансформацію міського середовища; водночас на основі цього дослідження можна провести паралелі для розуміння викликів, що постають перед суспільством у часи сучасних військових конфліктів.

Метою статті є комплексний аналіз демографічної ситуації у Львові в період відновлення австро-угорської адміністрації (липень 1915 – жовтень 1918 р.) на основі вивчення показників загальної чисельності населення, рівня народжуваності, смертності з окресленням її основних причин.

Демографічні процеси у Львові періоду Першої світової війни ще не стали предметом окремого цілісного історичного дослідження. Лише побіжно окремі статистичні дані та спостереження трапляються у працях польських дослідників Г. Крамаж (Kramarz, 1994) та Т. Краголя (Kargol, 2012), а також в окремих публікаціях українських істориків: К. Кондратюка (Кондратюк, 2006, с. 616–622), І. Кучери (Кучери, 2004, с. 42–51), О. Щодри та І. Петрія (Щодра, Петрій, 2015, с. 354–378), В. Голубця (Голубець, 2023, с. 318–332) та ін. У зазначених працях питання зміни чисельності населення, біженців і впливу епідемій розглядаються фрагментарно у вигляді окремих демографічних даних та не аналізуються у контексті міського простору Львова.

Проблема визначення чисельності населення Львова протягом 1915–1917 рр. є однією з найдискусійніших у межах демографічного аналізу. Найчастіше в наукових працях використовується орієнтовна цифра у 212 030 мешканців, яка базується на довоєнних статистичних показниках (Lwów w cyfrach, 1914, s. 1). Однак ця величина є умовною, оскільки об'єктивне встановлення кількості населення у воєнний період ускладнене надзвичайно високим рівнем мобільності мешканців міста, зумовленим перебігом подій на фронті. Історик К. Кондратюк оцінює загальну кількість воєнних біженців з Галичини та Буковини приблизно в 1,1 млн осіб (Кондратюк, 2006, с. 619). Польський дослідник Томаш Карголь подає скромніші оцінки: станом на 1915–1916 рр. від 224 до 321 тис. (Kragol, 2012, s. 25). Близько 30 тис. релокантів зі східних повітів залишилися в окупованому Львові (Голубець, 2023, с. 319).

Лише напередодні вступу російських військ до Львова щонайменше 13 тис. осіб залишили місто (Щодра, Петрій, 2015, с. 360) та евакуювалися до тиллових районів Австро-Угорщини. Станом на початок квітня 1916 р. тільки у Відні зареєстровано 200 тис. біженців зі Східної Галичини (Kramarz, 1994, s. 37), з них близько 10 тис. були львів'янами (Powrot uchodźców, 1916, s. 3).

Окрім цього, після виводу російських військ у 1915 р. ще кілька тисяч мешканців (переважно ті, хто був задіяний у структурах Галицько-Буковинського

генерал-губернаторства чи інших формах колаборації) залишили місто разом з відступаючою армією. Серед утікачів також були представники русофільських кіл, які побоювались переслідувань. Загалом під час квітневого наступу австрійського війська до Російської імперії з Галичини виїхало від 15 до 17,5 тис. осіб (Кучера, 2004, с. 43–44). Серед них кількісно виділити мешканців Львова наразі не вдалося, проте про їх значну чисельність свідчить кількість кримінальних справ за 1915–1918 рр. у матеріалах Державного архіву Львівської області з фонду 350 «Дирекція поліції Львова».

У процесі відновлення австро-угорської адміністрації та часткової нормалізації безпекової ситуації до Львова почали повертатися мешканці, які покидали місто в попередній період. Суттєвим чинником, який сприяв концентрації переміщеного населення саме у Львові, була роль міста як одного з ключових транспортних і логістичних вузлів у регіоні. Процес повернення біженців до Львова розпочався у грудні 1915 р., після того як дирекція поліції у Відні офіційно відкрила місто, а також ще 12 повітів (зокрема, Перемишлянський, Бібський, Стрийський тощо) для повернення виключно сталих мешканців (*Otwarcie Lwowa i 12 powiatów*, 1915, s. 1). Уже 14 грудня 1915 р. під час наради міських урядовців та членів Комітету у справах біженців лунали побоювання щодо напливу до міста від 10 до 30 тис. осіб. Тоді ж було озвучено прогноз, що через заборону подальшого вільного переміщення кількість біженців зросте до 50 тис.

Надалі австрійська влада класифікувала повіти за рівнем небезпеки та наближеності до бойових дій (*W sprawie powrotu*, 1918, s. 3): до категорії «А» віднесено повіти, повністю відкриті для повернення біженців; до категорії «В» – частково відкриті, з окремими винятками; до категорії «С» – повністю закриті для повернення. Перевезення біженців здійснювали групами по 500 осіб за умови наявності в них дійсного щеплення проти натуральної віспи, зробленого не пізніше ніж за 12 місяців до моменту повернення.

По прибутті до Львова (який функціонував як люстраційна станція) біженці проходили обов'язкову дезінфекцію та поліційну перевірку. Розміщення прибулих відбувалося двома шляхами: шляхом підселення у приватні помешкання, муніципальні будівлі – найчастіше школи (*Powrot uchodźców*, 1915, s. 1) або у спеціально збудовані бараки. Дослідник К. Мік зазначає, що таким чином у тимчасових умовах протягом 1915–1916 рр. розмістили 18 846 релокантів (Мік, 2016, р. 97). Після поселення місцева адміністрація проводила облікування прибулих з фотографуванням, що мало на меті фіксацію кількості населення та контроль за його подальшими переміщеннями.

Соціальне забезпечення біженців здійснювалося вибірково (*Sprawa uchodźców i ewakuowanuch*, 1917, s. 3–4). Право на отримання урядової грошової допомоги, яка становила половину денного заробітку, надавали лише тим, хто був визнаний непрацездатним. Крім того, забезпечувалися безплатна лікарська опіка та право безоплатного проїзду залізницею. Найбідніші верстви біженців могли отримати одяг і талони на харчування в громадських кухнях. Утім на практиці у Львові спостерігався брак одягу, а громадські кухні не справлялися з навантаженням (*Z posiedzenia sekcji gospodarczej*, 1916, s. 3).

Другу масову хвилю біженців спричинив Брусилівський прорив та подальші тактичні успіхи російських військ у 1916–1917 рр. Внаслідок цих подій значна кількість цивільного населення покинула території, наближені до фронту, й перемістилася до відносно безпечних тилових повітів Галичини. Станом на цей період у зазначених повітах, значна частина зосередження яких припадала на Львів, перебувало 70 997 біженців (ЦДІАЛ–1, арк. 1–3). За національним складом вони розподілялися таким чином: русини – 36 691 особа, поляки – 24 286, євреї – 9486, німці – 400.

Дані про населення Львова наприкінці Першої світової війни подає перепис, проведений Статистичним міським бюро 6 червня 1918 р. Загальна чисельність мешканців міста оцінювалася у 187 431 особу (ДАЛО–1, арк. 1); це значення співпадає з наведеною К. Міком інформацією про 157 000 місцевих мешканців і 20 тис. постійно перебуваючих біженців станом на 1917 р. (Mick, 2016, 97). Для наочності у таблиці 1 подано порівняння динаміки чисельності населення Львова з довоєнним періодом (ДАЛО–1, арк. 1–2).

Таблиця 1

Динаміка чисельності населення Львова у 1900–1918 рр.

Рік	1900	1906	1910	1914	1918
Кількість осіб	159 877	177 996	206 113	212 030	187 431

У досліджуваній період адміністративно-територіальний поділ Львова включав шість міських дільниць: I – Галицьке передмістя, II – Краківське передмістя, III – Жовківське передмістя, IV – Личаківське передмістя, V – Середмістя, VI – Новий Світ. У таблиці 2 представлено розподіл населення за міськими округами станом на червень 1918 р. Таким чином, дільниці Жовківська та Новий світ (в основному це приватний сектор з передмістями) були найбільш густонаселеними – 41 824 та 39 831 житель відповідно. У центральній частині міста зафіксовано найменшу кількість мешканців, там проживало 22 667 львів'ян. За статевим розподілом у місті проживало 75 891 чоловіків та 111 540 жінок. Показник за національною належністю відсутній, оскільки облік вівся за критеріями віросповідання та мови повсякденного вжитку. Польську мову як основну вказали 163 814 осіб, руську (українську) – 13 174, їдиш – 8155, німецьку – 1981. За віросповіданням 100 974 мешканці ідентифікували себе як римо-католики, 24 639 – як греко-католики, 59 655 – як юдеї.

Таблиця 2

Чисельність населення Львова за міськими дільницями станом на 6 червня 1918 р.

Номер дільниці	I	II	III	IV	V	VI
Кількість осіб	25 425	32 207	41 824	25 477	22 667	39 831

Оцінюючи демографічні процеси, важливо звернути увагу не тільки на загальну чисельність населення, але й на показники його природного руху – народжуваності

та смертності. Рівень народжуваності у цей період варто аналізувати у співвідношенні з рівнем смертності, оскільки саме ця динаміка відображає об'єктивний стан відтворення населення в умовах війни. Попри воєнні обставини, народження дітей у місті не припинялося, однак через низький рівень розвитку медицини і брак фахових лікарів частим явищем залишалася смертність під час пологів.

У таблиці 3 наведено статистику народжуваності у досліджуваній період (Wiadomości statystyczne o mieście Lwowie, 1926, s. 25–27). Загальна кількість народжень становить 10 423 дитини, з них 5 414 хлопчиків (51,9%) та 5009 дівчаток (48,1%). Сумарний показник смертності під час пологів – 290 немовлят, що становить 2,8% від усіх народжених. За віросповіданням 5563 немовлят записані римо-католиками, 1771 – греко-католиками, 2761 – юдеями і 328 – євангелістами.

При цьому звертаємо увагу на методологічні труднощі: статистичні щомісячники за 1915 р. дозволяють виокремити дані досліджуваного періоду другого півріччя за липень–грудень у межах календарного року (тут і у наступних таблицях – Lwow w cyfrach, 1915a; 1915b; 1915c; 1915d; 1915e; 1915f, s. 1–2); для 1918 р. подаємо загальний річний показник, оскільки через відсутність точних даних за листопад–грудень вилучення їх із загального показника неможливе.

Таблиця 3

Динаміка народжуваності у 1915–1918 рр.

Показник	Загальна кількість	Хлопців	Дівчат	Мертвонароджених
1915 (весь рік/дослідж. період)	3822/1863	1986/1012	1836/851	73
1916	2998	1543	1455	84
1917	2627	1371	1256	81
1918	2935	1488	1447	52

У таблиці 4 подано загальну динаміку смертності серед населення Львова у досліджуваній період (Wiadomości statystyczne o mieście Lwowie, 1926, s. 45–48). За цей час у місті було зафіксовано 18 530 випадків смерті, з яких 16 513 осіб є місцевим населенням (89,2%), а 2017 – біженцями (10,8%).

Таблиця 4

Динаміка смертності у 1915–1918 рр.

Рік	1915 (липень–грудень)	1916	1917	1918
Загальна кількість	4230	4406	4664	5230
Міщани	3579	3976	4224	4734
Біженці	651	430	440	496

Таблиця 5 узагальнює основні причини смертності серед мешканців Львова у досліджуваній період (Wiadomości statystyczne o mieście Lwowie, 1926, s. 45–48). Найвищу питому вагу серед них мають епідемічні захворювання, зокрема натуральна віспа, черевний і висипний тиф, азійська холера та інші інфекційні хвороби –

загалом 2487 випадки. У період зміни влади протягом липня–грудня 1915 р. відзначаємо найвищий епідемічний стрибок – 1792 смерті (72%). На це безпосередньо вплинула значна концентрація біженців, антисанітарія у міському просторі і брак продовольчого забезпечення. Від початку 1916 р. міська влада шляхом запровадження строгих санітарних правил, масової дезінфекції та примусової вакцинації поступово знизила смертність від перелічених вище хвороб до мінімуму (Босак, 2025, с. 77; 79–80). Весь перелік епідемічних захворювань за кількістю летальних випадків поступається туберкульозу легень, що забрав 3879 життів. Цей показник є ознакою затяжної соціальної кризи та ослаблення організмів населення міста внаслідок воєнних злиднів. Також нами виділено смерті, спричинені іншими хронічними або гострими захворюваннями, природним зношенням організму (старістю).

Таблиця 5

Основні причини смертності

	1915 (липень– грудень)	1916	1917	1918	Весь період
Епідемії	1792	336	181	178	2487
Туберкульоз легень	539	1013	1206	1121	3879
Пневмонія	259	589	520	979	2347
Органічні хвороби серця	228	421	449	485	1583
Ниркові захворювання	59	121	128	99	407
Від старості	71	513	583	531	1698

На основі наведених даних можемо здійснити базові статистичні розрахунки демографічних показників для Львова протягом 1918 р. За основу беремо чисельність населення у 187 431 осіб. Таким чином:

1. Коефіцієнт народжуваності становив приблизно 15,66 на 1000 осіб ($2935 / 187\,431 \times 1000$).
2. Коефіцієнт смертності був суттєво вищим – 27,9 на 1000 осіб ($5230 / 187\,431 \times 1000$).
3. Природний приріст населення за 1918 р. мав від'ємне значення: -2295 осіб ($-12,24 \times 187\,431 / 1000$).

Таким чином, у 1918 р. (як і протягом усього досліджуваного періоду) спостерігалась виразна депопуляційна динаміка та соціально-демографічна криза.

Демографічна ситуація у Львові в період відновлення австро-угорської адміністрації (липень 1915 – жовтень 1918 рр.) характеризувалася виразною депопуляційною кризою, зумовленою впливом Першої світової війни. Чисельність населення міста скоротилася з 212 030 осіб у 1914 р. до 187 431 у 1918 р. через значні міграційні процеси, включаючи відтік мешканців під час російської окупації 1914–1915 рр., евакуацію до тилкових регіонів Австро-Угорщини та повернення біженців після 1915 р. Брусилівський прорив 1916–1917 рр. посилював міграційну кризу, що призвела до концентрації 70 997 релокантів у Львові та перевантаження соціальної інфраструктури.

Показники природного руху населення відображають соціально-демографічну кризу: за 1915–1918 рр. народилося 10 423 дитини, однак високий рівень смертності під час пологів (2,8%) вказує на низький рівень медичного забезпечення. Загальна смертність становила 18 530 випадків, з яких 10,8% припадало на біженців. Основними причинами смертей були епідемічні захворювання (2487 випадків), туберкульоз легень (3879 випадків), пневмонія та хвороби серця. У 1918 р. коефіцієнт народжуваності становив 15,66 на 1000 осіб, смертності – 27,9 на 1000 осіб, що зумовило від’ємний природний приріст (-2295 осіб). Ці дані підкреслюють глибокий вплив воєнних умов, санітарних проблем та браку ресурсів на демографічні процеси у Львові.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Босак, В. (2025). Епідемія холери у Львові та її вплив на соціальне життя міста (червень–листопад 1915 р.). *Етнічна історія народів Європи*, 75, 76–82.

Голубець, В. (2023). Продовольче забезпечення Львова під час російської окупації (вересень 1914 – червень 1915 рр.). *Наукові зошити історичного факультету Львівського університету*, 24, 318–332.

ДАЛО–1: Державний архів Львівської обл. ф. 3, оп. 1, спр. 6617, 1–2.

Кондратюк, К. (2006). Втрати Східної Галичини в роки Першої світової війни. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* : збірник наукових праць, 15, 616–622.

Кучера, І. (2004). Біженський рух у Східній Галичині в 1914–1916 рр. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія*, 10, 42–51.

ЦДАЛ–1: Центральний державний історичний архів України, м. Львів ф. 146, оп. 32, спр. 182, 3.

Щодра, О., Петрій, І. (2015). Повсякденне життя Львова під час російської окупації 1914–1915 рр. *Lwów. Miasto, społeczeństwo, kultura. T. 9: Życie codzienne miasta*, 354–378.

Kargol, T. (2012). Odbudowa Galicji ze zniszczeń wojennych 1914–1918. Kraków: Towarzystwo Wydawnicze «Historia Iagellonica».

Kramarz, H. (1994). Samorząd Lwowa w czasie pierwszej wojny światowej i jego rola w życiu miasta. Kraków : Wydawnictwo Naukowe WSP.

Lwów w cyfrach. Miesięcznik statystyczne. (1914). 8, 1.

Lwów w cyfrach. Miesięcznik statystyczne. (1915a). 7, 1–3.

Lwów w cyfrach. Miesięcznik statystyczne. (1915b). 8, 1–3.

Lwów w cyfrach. Miesięcznik statystyczne. (1915c). 9, 1–3.

Lwów w cyfrach. Miesięcznik statystyczne. (1915d). 10, 1–3.

Lwów w cyfrach. Miesięcznik statystyczne. (1915e). 11, 1–3.

Lwów w cyfrach. Miesięcznik statystyczne. (1915f). 12, 1–3.

Mick, C. (2016). Lemberg, Lwów, L’viv, 1914–1947: Violence and Ethnicity in a Contested City. West Lafayette: Purdue University Press.

Otwarcie Lwowa i 12 powiatów galicyjskich dla uchodźców. (1915, 4 grudnia). *Kurjer Lwowski*, 459.

- Powrót uchodźców do Lwowa. (1915, 24 grudnia). *Kurjer Lwowski*, 496.
- Powrót uchodźców do Lwowa. (1916, 8 kwietnia). *Kurjer Lwowski*, 179.
- Sprawa uchodźców i ewakuowanych. (1917, 20 stycznia). *Kurjer Lwowski*, 35.
- Wiadomości statystyczne o mieście Lwowie 1912–1922*. (1926). (T. 15).
- W sprawie powrotu. (1918, 7 kwietnia). *Kurjer Stanisławowski*.
- Zebranie w sprawie powrotu uchodźców do Lwowa. (1915, 15 grudnia). *Kurjer Lwowski*, 479.
- Z posiedzenia sekcji gospodarczej Komitetu dla uchodźców. (1916, 23 lutego). *Kurjer Lwowski*, 97.

REFERENCES

- Bosak, V. (2025). Epidemia cholery u Lvovi ta yji vplyv na sotsialne zhyttia mesta (cherven–lystopad 1915 r.). *Etnichna istoriia narodiv Yevropy*, 75, 76–82 (in Ukrainian).
- DALO–1**: Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi obl. f. 3, op. 1, spr. 6617, ark. 1–2 (in Ukrainian).
- Holubets, V. (2023). Prodovolche zabezpechennia Lvova pid chas rosiiskoi okupatsii (veresen 1914 – cherven 1915 rr.). *Naukovi zoshyty istorychnoho fakultetu Lvivskoho universytetu*, 24, 318–332 (in Ukrainian).
- Kargol, T. (2012). Odbudowa Galicji ze zniszczeń wojennych 1914–1918. Kraków: Towarzystwo Wydawnicze «Historia Iagellonica» (in Polish).
- Kramarz, H. (1994). Samorząd Lwowa w czasie pierwszej wojny światowej i jego rola w życiu miasta. Kraków: Wydawnictwo Naukowe WSP (in Polish).
- Kondratiuk, K. (2006). Vtraty Skhidnoi Halychyny v roky Pershoi svitovoi viiny. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*: zbirnyk naukovykh prats, 15, 616–622 (in Ukrainian).
- Kuchera, I. (2004). Bizhenskyi rukh u Skhidnii Halychyni v 1914–1916 rr. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: Istoriiia*, 10, 42–51 (in Ukrainian).
- Lwów w cyfrach. Miesięcznik statystyczne*. (1914). 8, 1 (in Polish).
- Lwów w cyfrach. Miesięcznik statystyczne*. (1915a). 7, 1–3 (in Polish).
- Lwów w cyfrach. Miesięcznik statystyczne*. (1915b). 8, 1–3 (in Polish).
- Lwów w cyfrach. Miesięcznik statystyczne*. (1915c). 9, 1–3 (in Polish).
- Lwów w cyfrach. Miesięcznik statystyczne*. (1915d). 10, 1–3 (in Polish).
- Lwów w cyfrach. Miesięcznik statystyczne*. (1915e). 11, 1–3 (in Polish).
- Lwów w cyfrach. Miesięcznik statystyczne*. (1915f). 12, 1–3 (in Polish).
- Mick, C. (2016). Lemberg, Lwów, L'viv, 1914–1947: Violence and Ethnicity in a Contested City. West Lafayette: Purdue University Press.
- Otwarcie Lwowa i 12 powiatów galicyjskich dla uchodźców. (1915, 4 grudnia). *Kurjer Lwowski*, 459 (in Polish).
- Powrót uchodźców do Lwowa. (1915, 24 grudnia). *Kurjer Lwowski*, 496 (in Polish).
- Powrót uchodźców do Lwowa. (1916, 8 kwietnia). *Kurjer Lwowski*, 179 (in Polish).
- Shchodra, O., Petrii, I. (2015). Povsiakdenne zhyttia Lvova pid chas rosiiskoi okupatsii 1914–1915 rr. *Lwów. Miasto, społeczeństwo, kultura. T. 9: Życie codzienne miasta*, 354–378 (in Ukrainian).

Sprawa uchodźców i ewakuowanych. (1917, 20 stycznia). *Kurjer Lwowski*, 35 (in Polish).

TsDIAL–1: Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Lviv, f. 146, op. 32, spr. 182, ark. 3 (in Ukrainian).

Wiadomości statystyczne o mieście Lwowie 1912–1922. T. 15. (1926) (in Polish).

W sprawie powrotu. (1918, 7 kwietnia). *Kurjer Stanisławowski* (in Polish).

Zebranie w sprawie powrotu uchodźców do Lwowa. (1915, 15 grudnia). *Kurjer Lwowski*, 479 (in Polish).

Z posiedzenia sekcji gospodarczej Komitetu dla uchodźców. (1916, 23 lutego). *Kurjer Lwowski*, 97 (in Polish).

Vasyl BOSAK

Master of History

PhD student

Department of Historical Local Studies

I. Franko National University of Lviv

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-8350-0205>

e-mail: Vasyl.Bosak@lnu.edu.ua

THE IMPACT OF WORLD WAR I ON DEMOGRAPHIC PROCESSES IN LVIV (JULY 1915 – OCTOBER 1918)

This article is devoted to the analysis of the demographic situation in Lviv during the period of the restoration of Austro-Hungarian power (July 1915 – October 1918) during World War I. The study covers key demographic indicators: total population, birth rate, mortality rate and causes of death, as well as migration processes, in particular the movement of refugees. The chronological framework of the work is determined by the return of Austrian rule after the Russian occupation (1914–1915) and the end of the period with the November Uprising of 1918. The relevance of the topic lies in the need to understand the impact of military events on the demographic processes of the urban environment, which allows us to draw parallels with modern challenges caused by wars. Based on archival data, in particular materials from the State Archives of Lviv Oblast and the City Statistical Bureau, the dynamics of Lviv's population were analyzed. In 1918, the city's population was 187 431 people, which indicates a decrease compared to the pre-war period (212 030 people in 1914). Migration processes had a significant impact on demography: the mass outflow of residents during the Russian occupation, evacuation to the rear regions of Austria-Hungary, and the return of refugees after 1915. In 1915–1916, a significant number of resettlers returned to Lviv, which caused an overload of the city's social infrastructure. The Brusilov Offensive of 1916–1917 exacerbated the migration crisis, forcing thousands of people to move to Lviv as a relatively safe rear center. The study also examined fertility and mortality rates. In 1915–1918, 10 423 children were born, but the high maternal mortality rate (2.8%) reflected the low level of medical care. The total mortality in the city was 18 530 cases, of which 10.8% were refugees. The main causes of death were epidemic diseases (smallpox, typhus, cholera), pulmonary tuberculosis, pneumonia and heart disease. In 1918, the birth rate was 15.66 per 1000 people, the death rate was 27.9 per 1000 people, which led to a negative natural increase (-2295 people).

Keywords: World War I, Eastern Galicia, Lviv, social situation, demography, refugees, Austro-Hungarian administration.